

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi sairausvakuutuslain väliaikaisesta muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi sairausvakuutuslain matkakustannusten korvaamista sekä matkojenyhdistelytoimintaa koskevia säännöksiä väliaikaisesti vuoden 2018 loppuun. Taksiikennelain ja taksien enimmäishintajärjestelmän 1 päivänä heinäkuuta 2018 voimaantulevan kumoutumisen johdosta sairausvakuutuslaissa ehdotetaan säädettäväksi sairausvakuutuksesta korvattavien taksimatkojen hinnoittelusta. Valtioneuvoston asetuksella säädettäisiin enimmäishinta, joka olisi samalla sairausvakuutuslain perusteella korvattavien taksin käytöstä aiheutuneiden matkakustannusten enimmäiskorvausperuste. Kansaneläkelaitoksen kanssa sopimuksen tehneen tilausvälityskeskusten välittämistä sairausvakuutuksesta korvattavista taksimatkoista voisi veloittaa enintään asetuksessa säädetyn enimmäishinnan. Taksinkäytön kustannusten korvaamisen edellytyksenä olisi, että taksimatka olisi tilattu tällaisesta tilausvälityskeskuksesta. Edellytystä ei sovellettaisi alueilla, joilla ei olisi Kansaneläkelaitoksen kanssa sopimuksen tehnyttä tilausvälityskeskusta. Tällaisella alueella ne palvelujen tuottajat, jotka olisivat tehneet Kansaneläkelaitoksen kanssa sopimuksen sairausvakuutuksesta korvattavien taksimatkojen ajamisesta, saisivat veloittaa näistä matkoista enintään asetuksessa säädetyn enimmäishinnan.

Esityksessä ehdotetaan myös, että sairausvakuutuslakiin lisättäisiin säännös kiireettömään tutkimukseen tai hoitoon tehdyn matkan korvaamisesta tilanteissa, joissa matka alkaa muualta kuin kotikunnan asuinpaikasta. Saattajan matkan korvaamista koskevaa säännöstä tarkennettaisiin siten, että vain saattajan ja vakuutetun yhdessä tekemän matkan osuus korvattaisiin. Saattajan matka korvattaisiin kuitenkin myös silloin, kun hän saattaisi vakuutetun yhdensuuntaisesti tutkimus- ja hoitopaikkaan tai sieltä takaisin. Tällöin saattajan yksin tekemä menommatka tutkimus- ja hoitopaikkaan taikka sieltä paluu korvattaisiin enintään niiden kustannusten mukaan, jotka aiheutuisivat matkasta vakuutetun asuinpaikasta aloitettuna tai sinne päättyvänä.

Lisäksi esityksessä ehdotetaan muutettavaksi matkojen yhdistelytoimintaa koskevaa säännöstä siten, että Kansaneläkelaitos voisi maksaa matkojen yhdistelyä suorittavalle tilausvälityskeskuselle matkojen välittämisestä aiheutuvan maksun pelkän yhdistelystä tai ketjuttamisesta maksamisen sijasta.

Esitys liittyy valtion vuoden 2018 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan matkojenyhdistelytoimintaa koskevan säännöksen osalta 1 päivänä tammikuuta 2018 ja muilta osin 1 päivänä heinäkuuta 2018. Laki on tarkoitettu olemaan voimassa vuoden 2018 loppuun.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
SISÄLLYS.....	2
YLEISPERUSTELUT.....	3
1 NYKYTILA JA SEN ARVIOINTI.....	3
1.1 Yleistä matkakustannusten korvaamisesta.....	3
1.2 Korvattavan matkan lähtöpaikka.....	4
1.3 Saattajan matkan korvaaminen.....	4
1.4 Taksimatkojen suorakorvaus- ja keskitetty tilausmenettely.....	4
1.5 Taksin käytön korvausperuste.....	5
1.6 Matkojenyhdistelytoiminta.....	7
2 ESITYKSEN TAVOITTEET JA KESKEISET EHDOTUKSET.....	8
2.1 Tavoitteet.....	8
2.2 Toteuttamisvaihtoehdot.....	9
2.3 Keskeiset ehdotukset.....	9
3 ESITYKSEN VAIKUTUKSET.....	10
3.1 Taloudelliset vaikutukset.....	10
3.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan.....	11
3.3 Yhteiskunnalliset vaikutukset.....	12
4 ASIAN VALMISTELU.....	12
5 RIIPPUVUUS MUISTA ESITYKSISTÄ.....	14
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT.....	15
1 LAKIEHDOTUKSEN PERUSTELUT.....	15
4 luku Matkakustannusten korvaaminen.....	15
20 luku Erinäisiä säännöksiä.....	16
2 VOIMAANTULO.....	17
3 SUHDE PERUSTUSLAKIIN JA SÄÄTÄMISJÄRJESTYS.....	17
LAKIEHDOTUS.....	19
Laki sairausvakuutuslain väliaikaisesta muuttamisesta.....	19
LIITE.....	22
RINNAKKAISTEKSTI.....	22
Laki sairausvakuutuslain väliaikaisesta muuttamisesta.....	22

YLEISPERUSTELUT

1 Nykytila ja sen arviointi

1.1 Yleistä matkakustannusten korvaamisesta

Sairausvakuutuslain (1224/2004) perusteella maksetaan vakuutetulle korvausta sairauden hoitoon liittyvistä matkakustannuksista. Sairausvakuutuslain perusteella korvataan myös Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetun lain (566/2005) mukaiset kuntoutukseen liittyvät matkakustannukset. Matkakustannusten korvaamisen tavoitteena on, että vakuutetuilla on yhtäläinen oikeus saada hoitoa ja tutkimusta asuinpaikasta riippumatta. Korvausta suoritetaan siltä osin kuin matka tarpeettomia kustannuksia välttämällä, vakuutetun terveydentilaa kuitenkin vaarantamatta olisi tullut maksamaan.

Matkakorvausta maksetaan sekä julkiseen että yksityiseen terveydenhuoltoon tehdyistä matkoista. Yksityiseen terveydenhuoltoon sairauden vuoksi tehdyt matkat korvataan silloin, kun vakuutetulle suoritettu tutkimus tai annettu hoito on sairausvakuutuksesta korvattavaa. Terveyskeskukseen tai julkiseen sairaalaan tehdyt matkat korvataan riippumatta siitä, onko hoito yksityisen palvelujen tuottajan antamana korvattavaa. Julkisessa laitoshoidossa olevien potilaiden matkoja ei korvata sairausvakuutuksesta.

Vakuutetulle aiheutuneet matkakustannukset korvataan yleensä sellaiseen lähimpään tutkimus- ja hoitopaikkaan, jossa vakuutettu voi saada hänen terveydentilansa vaarantumatta tarpeellista tutkimusta ja hoitoa. Jos potilaalla tai kuntoutujalla on lääkärin läheteeseen perustuva terveydenhuollon tai sosiaalitoimen maksusitoumus, matka korvataan sinne, missä sairauden hoitoon liittyvät tutkimukset on suoritettu, hoito annettu tai kuntoutus järjestetty. Jos hoito on annettu palvelusetelillä tai asiakas on itse valinnut hoitopaikan terveydenhuoltolain valinnanvapauden perusteella, matka perusterveydenhuoltoon korvataan enintään niiden kustannusten mukaan, jotka aiheutuisivat matkasta oman kunnan tai kuntayhtymän pääterveyskeskukseen. Pääterveyskeskuksena pidetään terveyskeskusta, josta on saatavilla kunnan tai kuntayhtymän laajimmat terveydenhuollon palvelut. Erikoissairaanhoidon tehty matka korvataan enintään niiden kustannusten mukaan, jotka aiheutuisivat matkasta lähimpään yliopistolliseen sairaalaan. Matka yksityislääkäriin ja yksityisen terveydenhuollon toimintayksikköön korvataan lähimpään tarkoituksenmukaiseen hoitopaikkaan silloin, kun siellä tehty tutkimus tai annettu hoito on sairausvakuutuksesta korvattavaa. Lähin hoitopaikka arvioidaan julkisen terveydenhuollon hoidon porrastuksen mukaan.

Vakuutetun matkakustannukset korvataan pääsääntöisesti siten, kuinka paljon matka olisi tullut maksamaan käyttäen halvinta käytettävissä olevaa matkustustapaa. Halvimmalla matkustustavalla tarkoitetaan ensisijaisesti julkista joukkoliikennettä. Matkakustannukset korvataan kuitenkin erityisajoneuvon, kuten taksin, käytöstä aiheutuneiden kustannusten perusteella, jos vakuutetun sairaus, vaikea vamma tai liikenneolosuhteet edellyttävät erityisajoneuvon käyttöä. Tällöin vakuutetun on esitettävä sairaudesta tai vammastaan terveydenhuollon antama todistus erityisajoneuvon käytön tarpeellisuudesta. Liikenneolosuhteista johtuva taksin käyttö vakuutetun on itse perusteltava korvaushakemuksessa.

Vakuutetun matkakustannukset korvataan kokonaan siltä osin kuin ne yhdensuuntaiselta matkalta ylittävät omavastuuosuuden, joka on vuoden 2016 alusta ollut 25 euroa. Korvaus maksetaan kuitenkin enintään matkakustannusten korvauksen perusteeksi vahvistetun korvaustaksan määrästä. Jos vakuutetun maksettavaksi jäävien saman kalenterivuoden aikana syntyneiden korvattavien matkojen matkakustannusten yhteismäärä ylittää 300 euron suuruisen vuotuisen omavastuuosuuden, ylittävä osa korvataan kokonaan, kuitenkin enintään vahvistetun korvaus-

taksan mukaiseen määrään saakka. Jos taksia ei ole tilattu Kansaneläkelaitoksen kanssa sopimuksen suorakorvausmenettelystä tehneestä tilausvälityskeskuksesta, vakuutettu maksaa taksin käytön kustannuksista niin sanotun korotetun omavastuun, 50 euroa. Korotettu omavastuuosuus ei kerrytä vuotuista omavastuuosuutta eikä taksimatkan kustannuksen korotettua omavastuuta korvata vuotuisen omavastuuosuuden täyttymisen jälkeen. Korotettua omavastuuta ei kuitenkaan sovelleta Ahvenanmaalla eikä muualla EU:ssa tehdyissä taksimatkoissa.

1.2 Korvattavan matkan lähtöpaikka

Sairausvakuutuslaissa ei ole tarkemmin säädetty sitä, mistä aloitettuna vakuutetun matkakustannukset korvataan. Kansaneläkelaitos ei kaikissa tilanteissa korvaa matkaa sen tosiasiallisesta aloituspaikasta tehtynä. Korvauskäytännön mukaan vakuutetun sairastuessa äkillisesti muualla kuin kotipaikkakunnalla, vakuutetun matkakustannukset korvataan tosiasiallisesta matkan aloituspaikasta. Tilanteissa, joissa vakuutetulla on etukäteen tiedossa terveydenhuollon käynti ja hän oleskelee tilapäisesti paikkakunnalla, esimerkiksi kesämökillä, matkakustannukset korvataan pääsääntöisesti siten kuin matka olisi aloitettu vakinaisen asuinpaikan kotiosoitteesta lähimpään pääterveyskeskukseen tai yliopistosairaalaan. Jos vakuutetulla ei ole vakinaisella asuinpaikkakunnalla kotiosoitetta, matka korvataan lähimpään hoitopaikkaan siitä osoitteesta, jossa vakuutettu on ilmoittanut pääsääntöisesti oleskelevansa. Jos vakuutettu asuu ulkomailla eikä hänellä ole Suomessa tilapäistäkään osoitetta, Suomessa tehty matka korvataan matkan tosiasiallisesta lähtöpaikasta aloitettuna.

Perustuslain mukaan yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteista on säädettävä lailla. Tästä johtuen vakuutetun matkakorvausten korvaamisen aloituspaikasta olisi tarpeen säätää laissa erityisesti silloin, kun matka aloitetaan vakuutetun tilapäiseltä oleskelupaikkakunnalta ja kyseessä on kiireettömään tutkimukseen tai hoitoon menosta.

1.3 Saattajan matkan korvaaminen

Sairausvakuutuslain mukaan saattajan matkasta aiheutuneet kustannukset korvataan halvimman käytettävissä olevan matkustustavan mukaan vakuutetun kustannuksina, jos saattaja on ollut matkan aikana välttämätön. Lainkohdan perusteluissa on todettu, että saattajan tarpeellisuus tulee osoittaa vakuutettua hoitavan tutkimus- tai hoitopaikan todistuksella. Edelleen perustelujen mukaan saattajan yksin tekemä matka korvataan soveltaen tarpeellisuuden periaatetta.

Sairausvakuutuslain saattajan matkan korvaamista koskevaa säännöstä voidaan pitää epäselvänä sen suhteen, miten saattajan yksin tekemän matkan osa tulisi korvata. Kansaneläkelaitoksen eri vakuutuspiirien korvauskäytännöissä on esiintynyt kirjavuutta sen suhteen, onko saattajan omasta asuinpaikastaan tekemää matkaa vakuutetun luokse korvattu. Joissain tapauksissa jopa useiden satojen kilometrin päässä vakuutetusta asuvan omaisen matka vakuutetun luokse on korvattu saattajan matkana ja toisissa tapauksissa saattajan matkaa vakuutetun luokse ei ole lainkaan korvattu. Oikeuskäytännön selkeyttämiseksi ja yhdenmukaisen korvauskäytännön aikaansaamiseksi lainkohta on tarpeen selkeyttää. Samalla joudutaan arvioimaan, onko tarkoituksenmukaista, että sairausvakuutuksesta korvataan omaisten ja muiden saattajien matkat pitkienkin matkojen päästä saattamaan vakuutettu terveydenhuollon toimipisteeseen.

1.4 Taksimatkojen suorakorvaus- ja keskitetty tilausmenettely

Sairausvakuutuslain perusteella korvattavissa taksimatkoissa on siirrytty suorakorvausmenettelyyn ja keskitettyyn tilausmenettelyyn vuoden 2015 alusta lukien koko maassa Ahvenanmaata lukuun ottamatta. Suorakorvausmenettelyssä korvaukseen oikeutettu asiakas maksaa

taksissa matkakustannuksista vain omavastuusuuden ja autoilija saa korvauksen suoraan Kansaneläkelaitokselta. Sähköinen suorakorvausmenettely on jatkoa valtakirjamenettelylle, joka on yhä käytössä Ahvenanmaalla.

Suorakorvausmenettelystä säädetään sairausvakuutuslain 15 luvun 9 §:ssä. Lainkohdan mukaan sairausvakuutuslain mukainen korvaus voidaan maksaa palvelujen tuottajalle sen tekemän tilityksen perusteella erikseen sovittavalla tavalla, jos kuljetuspalvelujen tuottaja on perinyt vakuutetulta omavastuusuuden matkan hinnasta.

Keskitettyssä tilausmenettelyssä taksimatka tilataan Kansaneläkelaitoksen kanssa sopimuksen suorakorvausmenettelystä tehneestä tilausvälityskeskuksesta. Tilausvälityskeskus välittää Kansaneläkelaitoksen korvaamia matkoja kaikille toimintamalliin sitoutuneille taksiliikenneluvallisille toimijoille. Taksien keskitetty tilausmenettely mahdollistaa taksimatkojen suoran tiedonsiirron Kansaneläkelaitokseen ja matkojen yhdistelyn matkakorvauskustannusten vuotuisen kasvun hillitsemiseksi. Vuosina 2015 ja 2016 taksimatkojen yhdistelyllä säästettiin noin 16 miljoonan euroa vuodessa. Yhdistelyyn pyritään aina silloin, kun se on tarkoituksenmukaista asiakkaan terveydentila ja matkan pituus huomioon ottaen.

Keskitettyssä tilausmenettelyssä matkatilaus välitetään asiakasta lähinnä ajovuorossa olevalle taksille, jonka vuoksi asiakas ei voi valita tiettyä kuljettajaa. Kansaneläkelaitoksen ohjeistuksen mukaan tutun taksinkuljettajan eli niin sanotun vakiotaksin käyttö voidaan kuitenkin katsoa tarkoituksenmukaiseksi silloin, kun asiakkaan sairaus tai vamma estää matkustamisen taksissa muulla tavalla, taikka kyse on yksin matkustavasta alle 16-vuotiaasta lapsesta tai vaikeasti sairaasta lapsesta. Lisäksi asiakkaalle voidaan myöntää yksinmatkustusoikeus, jos hänellä on terveydenhuollon kirjoittama todistus SV 67 yksinmatkustamista varten.

Halutessaan liittyä Kansaneläkelaitoksen kanssa sopimuksen tehneeseen tilausvälityskeskukseen yksittäinen taksiluvan omaava autoilija tekee suorakorvaussopimuksen oman toimintalueensa sairaanhoitopiirin alueelle valitun tilausvälityskeskuksen kanssa. Maksuliikenteen osalta yksittäinen taksiluvan omaava autoilija tekee sopimuksen suorakorvausalueen maksuliikennettä hoitavan tahon kanssa, joka voi olla joko edellä mainittu tilausvälityskeskus tai Taksiliiton Yrityspalvelun maksuliikennekeskus. Liittyessään suorakorvausmenettelyyn autoilija saa koulutuksen suorakorvausmenettelyn toimintatavoista sekä maksupäätteen käytöstä palvelunkuvauksen mukaisesti. Taksiryttäjällä on oikeus halutessaan irtisanoutua suorakorvausmenettelystä. Suorakorvausmenettelyssä Kansaneläkelaitos saa matkakorvaustiedot sähköisesti tilausvälityskeskuselta tai Taksiliiton Yrityspalvelun maksuliikennekeskuselta ja maksaa korvaukset näille samoille tahoille, jotka välittävät korvaukset edelleen taksiautoilijoille.

1.5 Taksin käytön korvausperuste

Matkakorvausten maksamisessa käytetystä korvaustaksasta säädetään sairausvakuutuslain 4 luvun 8 §:ssä. Sen 2 momentin mukaan taksin käytön korvausperusteena käytetään taksiliikennelain (217/2007) 16 §:ssä tarkoitettua kuluttajilta perittävää enimmäishintaa, jollei Kansaneläkelaitos ole sopinut kuljetuspalvelujen tuottajan kanssa enimmäishintaa edullisemmasta hinnoittelusta. Säännös Kansaneläkelaitoksen mahdollisuudesta sopia tuottajan kanssa edullisemmasta hinnoittelusta tuli voimaan 1.11.2007 sen varalta, että Kansaneläkelaitos alkaisi josakin vaiheessa kilpailuttaa taksiliikenteen harjoittajia. Kansaneläkelaitos ei ole kuitenkaan tähän mennessä kilpailuttanut korvaamiensa taksimatkojen hintoja. Kansaneläkelaitos on kilpailuttanut ainoastaan matkojen yhdistämispalvelujen tuottajina toimivia tilausvälityskeskuksia. Kilpailutetut suorakorvausalueet ovat Keski-Pohjanmaan, Kymenlaakson, Etelä- Karjalan, Päijät-Hämeen, Etelä- ja Itä-Savon sekä Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiirit. Muissa

sairaanhoitopiireissä Ahvenmaata lukuun ottamatta suorakorvausmenettely perustuu Kansaneläkelaitoksen ja Suomen Taksiliiton 4.2.2010 allekirjoittamaan runkosopimukseen taksimatkojen sähköisestä tiedonsiirrosta.

Taksiliikennelain 16 §:n mukaan taksiliikenteessä kuluttajilta perittävä enimmäishinta koostuu perusmaksusta, ajomatkamaksusta ja odotusmaksusta. Perusmaksu voidaan periä yöaikaan ja viikonloppuna korotettuna. Lisäksi voidaan periä ennakotilausmaksu sekä avustamis-, lentokenttä- ja tavarankuljetuslisä. Enimmäishintojen, ennakotilausmaksun ja muiden lisämaksujen tulee olla kustannussuuntautuneita siten, että niihin sisältyy kohtuullinen voitto. Kustannustason muutoksia tarkastellaan taksiliikenteen kustannusindeksin perusteella. Tarkemmat säännökset taksiliikenteessä kuluttajilta perittävistä enimmäishinnoista ja niiden lisäksi perittävistä lisämaksuista annetaan vuosittain viimeistään 30 päivänä kesäkuuta annettavalla valtioneuvoston asetuksella. Viimeisin valtioneuvoston asetus taksiliikenteen kuluttajilta perittävistä enimmäishinnoista (403/2017) on tullut voimaan 30 kesäkuuta 2017.

Nykyinen taksijärjestelmä tulee muuttumaan olennaisesti liikenteen palveluista annetun lain (320/2017) voimaantulon myötä 1 päivänä heinäkuuta 2018. Liikenteen palveluista annetun lain myötä nykyinen taksiliikennelaki kumoutuu eikä takseille aseteta enää enimmäishintoja tai asemapaikkavelvoitteita. Myös taksien ajovuorojärjestyksen vahvistamisesta sekä päivystystä koskevasta ilmoitusvelvollisuudesta luovutaan. Liikenteen palveluista annetun lain mukaan toimijoiden on ilmoitettava pääasiallinen toiminta-alueensa. Taksiliikennettä olisi jatkossa mahdollista harjoittaa taksiliikenneluvan lisäksi henkilö- tai tavaraliikenneluvalla, jos luvanhaltija on tehnyt ilmoituksen taksiliikenteen harjoittamisesta Liikenteen turvallisuusvirastolle. Hintojen osalta Liikenteen turvallisuusviraston on seurattava matkustajille tarjottavien taksiliikenteen palvelujen hinnoittelua. Liikenteen turvallisuusvirasto voi antaa tarkempia määräyksiä taksiliikenteen palvelun kokonaishinnasta, jonka ylittyessä tai arvioitaessa ylittyvän taksiliikenteen palvelusta on sovittava nimenomaisesti. Liikenteen turvallisuusviraston on huomioitava edellä mainitun hinnan määrittelemisessä taksiliikenteen palvelun yleinen hintataso, taksiliikenteen palvelujen erilaiset hinnoittelumallit, yleinen kuluttajahintataso sekä väestön yleinen tulotaso. Määriteltyä kokonaishintaa on tarkasteltava vuosittain. Lisäksi Liikenteen turvallisuusvirasto voi asettaa enimmäishinnan yleisimmin käytetyille taksiliikenteen palveluille, mukaan lukien erityisryhmille suunnatuille taksiliikenteen palveluille, jos niiden kokonaishintojen nousu on merkittävästi suurempi kuin yleisen kuluttajahintatason ja taksiliikenteen kustannusindeksin kehitys. Asetetun enimmäishinnan on oltava kustannussuuntautunut siten, että se sisältää kohtuullisen voiton. Liikenteen turvallisuusviraston on tarkasteltava asettamaansa enimmäishintaa vuosittain.

Taksijärjestelmän tulevien muutosten voidaan arvioida vaikuttavan vakuutettujen sairauden vuoksi tekemien taksimatkojen kustannuksiin siten, että taksimatkojen hinnoissa on nykyistä enemmän vaihtelevuutta. Lupien määrasääntelyn ja nykymuotoisen enimmäishintasääntelyn poistamisen arvioidaan johtavan alan lisääntyneeseen kilpailuun ja tätä kautta alentuneisiin hintoihin erityisesti siellä, missä kysyntää on paljon. Kilpailua lisää myös nykyisten joukkoliikenneluvallisten ja tavaraliikenneluvallisten autojen mahdollisuus tulla mukaan taksitoimintaan. Enimmäishinnoittelusta luopuminen saattaa johtaa yksittäisiin ongelmatapauksiin, mutta digitaaliset sovellukset, hintaa koskeva etukäteinen tiedonantovelvollisuus sekä mahdollisuudet viranomaiselle edellyttää erillistä hinnasta sopimista kalliimpien taksimatkojen osalta lieventävät haitallisten vaikutusten riskiä. Samoin tarvittaessa Liikenteen turvallisuusvirastolla on käytössään mahdollisuus enimmäishinnan määrittämisestä. Kiintiöjärjestelyn poistaminen toisaalta lisää mahdollisuuksia palvelujen tarjontaan myös syrjäseuduilla, mutta hinnat voivat paikoitellen, etenkin syrjäseuduilla, myös nousta.

Edellä kuvattujen taksialalle tulevien muutosten johdosta Kansaneläkelaitoksella on tarkoitus kilpailuttaa taksien tilausvälityskeskustoiminta kuljetuskustannuksineen vuoden 2018 aikana. Matkakorvausmenojen ennakoitavuuden ja korvausmäärän kasvun hillinnän vuoksi sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalla tulisi säätää 1 heinäkuuta 2018 lukien sairausvakuutuksesta korvattavan taksin käytön enimmäishinnasta ja enimmäiskorvausperusteesta. Vaikka Kansaneläkelaitos kilpailuttaisi sairausvakuutuksesta korvattavien matkojen hinnat yhdessä tilausvälityskeskustoiminnan kanssa, enimmäishinta ja enimmäiskorvausperuste tarvitaan alueille, joilla ei ole Kansaneläkelaitoksen kanssa sopimuksen tehnyttä tilausvälityskeskusta esimerkiksi kilpailutuksen viivästymisen vuoksi. Myös kilpailutetuilla alueilla enimmäishinnan avulla voitaisiin estää hintojen ennakoidun nousu.

1.6 Matkojenyhdistelytoiminta

Sairausvakuutuslain 20 luvun 5 §:ssä on säädetty matkojenyhdistelytoiminnasta. Pykälän 1 momentin mukaan Kansaneläkelaitos maksaa etuusmenoista sopimuksen perusteella matkojen yhdistelyä suorittavalle sairausvakuutuslain mukaan korvattavien matkojen yhdistelystä tai ketjuttamisesta aiheutuvan maksun, jonka määrä sovitaan kussakin tapauksessa erikseen. Kansaneläkelaitos ei kuitenkaan ole säännöksen antamasta mahdollisuudesta huolimatta maksanut palkkiota tilausvälityskeskuksille taksimatkojen välittämisestä tai yhdistelystä. Voidaan arvioida, että sairausvakuutuslain mahdollistama pelkästä yhdistelystä ja ketjuttamisesta maksaminen voisi johtaa yhdistelyyn silloinkin, kun sitä ei ole pidettävä tarkoituksenmukaisena. Tarkoituksenmukaisena yhdistelyä voidaan pitää silloin, kun matkojen yhdistelystä syntyy kustannussäästöjä ilman, että yhdistely on asiakkaalle kohtuutonta. Yhdistelyä ei voida pitää tarkoituksenmukaisena esimerkiksi silloin, jos asiakkaan terveydentila ei sitä salli tai jos asiakkaan matka-aika pitenisi enemmän kuin kohtuullisesti.

Kansaneläkelaitoksen kanssa sopimuksen suorakorvausmenettelystä tehneet välityskeskukset rahoittavat toimintansa nykyisin vakuutettujen/asiakkaiden puhelumaksuilla sekä autoilijoilta perimiltään liittymis- ja provisiomaksuilla. Vakuutetut maksavat taksin tilauspuhelusta erillisen palvelumaksun 1,17—1,74 euroa riippuen siitä, minkä sairaanhoitopiirin alueella sijaitsevista tilausvälityskeskuksista on kyse. Puhelumaksu nostaa taksimatkojen osalta vakuutetun tosiallista omavastuusuutta laissa säädettyä 25 euroa suuremmaksi.

Tarpeita poistaa vakuutettujen puhelumaksut sairausvakuutuksesta korvattavien matkojen osalta on ilmennyt erityisesti Kansaneläkelaitoksen suunnitelmassa yhteistä tilausvälityskeskustoimintaa kuntien kanssa. Tällaista alueellista keskusta toteutetaan parhaillaan Kanta-Hämeen alueella, jossa Kansaneläkelaitos ja alueen kunnat ovat sopineet maakunnallisen kuljetuspalvelukeskuksen hankkimisesta kilpailutuksella. Tavoitteena on, että kuljetuspalvelukeskus aloitaisi toimintansa alkuvuonna 2018. Perinteisesti kuntien järjestämisvastuulle kuuluvien kuljetusten tilaaminen on ollut asiakkaalle maksutonta. Kuntien järjestämisvastuulla ovat esimerkiksi vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista annetun lain (380/1987) ja sosiaalihuoltolain (1301/2014) mukaiset matkat. Asiakkailta perittävien puhelumaksujen sijasta kunnat maksavat tilausvälityskeskukselle maksua, jonka suuruus riippuu esimerkiksi kilpailutuksen tuloksesta. Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun asetuksen (912/1992) 6 §:n mukaan vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista annetun lain 8 §:n 2 momentissa tarkoitetuista vaikeavammaisille järjestettävistä kuljetuspalveluista voidaan periä enintään paikkakunnalla käytettävissä olevan julkisen liikenteen maksua vastaava maksu tai muu siihen verrattavissa oleva kohtuullinen maksu. Oikeuskäytännön mukaan matkan tilaamisen kustannusten tulee sisältyä tähän asiakkaalle aiheutuvan kohtuullisen kokonaismaksun määrään.

2 Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

2.1 Tavoitteet

Taksien asemapaikka- ja enimmäishintasäännökset poistuvat liikenteen palveluista annetun lain voimaantulon ja siitä aiheutuvan taksiliikennelain kumoutumisen myötä 1 päivänä heinäkuuta 2018. Esityksessä on pyritty määrittelemään 1 heinäkuuta 2018 lukien selkeät hinnat ja korvauserusteet sairausvakuutuksesta korvattaville taksimatkoille. Tavoitteena on pystyä ennakoidaan sairausvakuutuksen matkakorvausmenojen suuruutta sääntelemällä sairausvakuutuksesta korvattavien taksimatkojen enimmäishintoja. Tavoitteena on myös, että vakuutetuille ei aiheutuisi taksimatkoista muuta maksuosuutta kuin sairausvakuutuslain mukainen omavastuuosuus. Lisäksi tavoitteena on saada kaikki sairausvakuutuksesta korvattavaksi tulevat taksimatkat matkojenyhdistelytoiminnan piiriin, mikä osaltaan auttaisi vähentämään taksimatkojen korvausmenoja.

Matkojenyhdistelytoiminnasta maksettavan maksun osalta esityksen tavoitteena on välttää epätarkoituksenmukainen yhdistelytoiminta, mitä voisi aiheutua, jos välityskeskuksille maksettaisiin nykyisen sairausvakuutuslain säännöksen mukaisesti pelkästään yhdistelystä ja kettajuttamisesta. Tavoitteena on tältä osin myös mahdollistaa se, että Kansaneläkelaitos voisi kilpailuttaessaan tilausvälityskeskuksia edellyttää niiden kanssa tekemissään sopimuksissa, että ne eivät perisi asiakkailta puhelumaksuja tilausvälityskeskukseen soittamisesta. Näin vakuutetulle ei aiheutuisi taksimatkasta muuta omavastuuosuutta kuin sairausvakuutuslain mukainen omavastuuosuus. Tarkoituksena on, että Kansaneläkelaitoksen kanssa sopimuksen tehneissä tilausvälityskeskuksissa luovuttaisiin asiakkaiden puhelumaksuista heti, kun Kansaneläkelaitos kilpailuttaisi alueen tilausvälityspalvelun. Tilausvälityskeskusten kilpailutusten osalta tarkoituksena on, että kilpailutuksiin voisivat osallistua kaikki sellaiset toimijat, jotka pystyvät tuottamaan toiminnan tehokkaasti ja tasapuolisesti. Kansaneläkelaitoksella on tarkoitus kilpailuttaa taksien tilausvälityskeskustoiminta kuljetuskustannuksineen vuoden 2018 aikana.

Saattajan matkan korvaamisen osalta tavoitteena on yhdenmukaistaa Kansaneläkelaitoksen nykyisin epäyhtenäinen korvauskäytäntö sekä rajoittaa saattajan kustannusten korvaaminen enintään vakuutetun omasta kulkemisesta aiheutuneiden matkakustannusten määrään saakka.

Hallitus on linjannut 21.12.2016, että sairaanhoitovakuutuksesta korvattavien matkojen sekä vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista annetun lain ja sosiaalihuoltolain mukaisten matkojen osalta toteutetaan tarkoituksenmukainen yhdistely Kansaneläkelaitoksen ja maakuntien kesken kustannussäästöjen saamiseksi julkisesti rahoitetuissa kuljetuksissa. Lisäksi arvioidaan mahdollisuudet yhteishankintoihin ja kilpailutuksiin. Linjauksen mukaan on tarkoituksenmukaista seurata vireillä olevia kokeiluja ja valmistella niiden perusteella maakuntia sitova lainsäädäntö siten, että yhdistelytoiminta voisi toimia täysimääräisesti 1.1.2021 lukien. Näitä muutoksia koskeva selvitystyö on käynnissä sosiaali- ja terveysministeriössä.

Lisäksi sairausvakuutuksesta korvattavien matkakorvausten kehittämiseen vaikuttavat hallituksen valmistelevat sosiaali- ja terveyspalveluiden järjestämistratseu sekä sosiaali- ja terveydenhuollon monikanavaisen rahoituksen yksinkertaistaminen. Nyt annettavalla esityksellä ei ole tarkoitus vaikuttaa niihin ratkaisuihin, joita matkakorvausten osalta tullaan jatkossa tekemään. Tarkoituksena on ollut laatia lainsäädäntö sen välitilan ajaksi, joka jää liikenteen palveluista annetun lain voimaantulon ja edellä kuvattujen valmisteilla olevien muutosten väliin.

2.2 Toteuttamisvaihtoehdot

Esityksessä esitetyn vakuutetun taksin käytön enimmäiskorvausperusteen säätämisen sijasta mahdollinen vaihtoehto olisi, että sairausvakuutuslakiin ei tehtäisi muutoksia huolimatta taksiliikenteen hintojen, asemapaikkasääntelyn ja taksilupien määrä sääntelyn vapautumisesta. Tällöin luotettaisiin siihen, että markkinat pitäisivät taksien hinnat nykyisellä tasolla tai laskisivat niitä, jolloin sairausvakuutuksesta voitaisiin korvata vakuutetulle taksinkäytön kustannus kokonaan omavastuun ylittävältä osalta. Esitystä valmisteltaessa on kuitenkin arvioitu, että näin toimittuna korvausmenot tulisivat todennäköisesti nousemaan etenkin syrjäseuduilta alkaneiden pitkien matkojen osalta. Sairausvakuutuksen taksinkäytön korvausten menoerää olisi tässä mallissa mahdoton tarkemmin arvioida. Voidaan kuitenkin arvioida, että kustannusten nousu olisi huomattavasti enemmän kuin niiden taloudellisten vaikutusten suuruus, jota esityksen sisältämistä ehdotuksista on arvioitu aiheutuvan.

Esityksessä ehdotetaan, että sairausvakuutuksesta korvattava taksimatka olisi jatkossa tilattava tilausvälityskeskuksesta, jonka kanssa Kansaneläkelaitos on tehnyt sopimuksen suorakorvausmenettelystä. Esityksen valmistelun yhteydessä on arvioitu, että vakuutetun itsensä maksettavaksi jäävä osuus taksimatkan hinnasta tulisi todennäköisesti nousemaan, mikäli sairausvakuutuksesta korvattavaksi tulevan taksimatkan voisi edelleen tilata muualtakin kuin Kansaneläkelaitoksen kanssa sopimuksen tehneestä tilausvälityskeskuksesta. Vain Kansaneläkelaitoksen kanssa sopimuksen suorakorvausmenettelystä tehneestä tilausvälityskeskuksesta tilatun taksimatkan osalta palvelujen tuottajaa sitoisi sairausvakuutuksen taksimatkan enimmäishinta. Jos palvelujen tuottaja voisi veloittaa taksimatkasta mitä tahansa ja kuitenkin samalla vakuutetulle korvattaisiin matkasta enintään sairausvakuutuslain nojalla säädetyn korvausperusteen suuruinen korvaus, vakuutetulle jäisi maksettavaksi sairausvakuutuslain mukaisen omavastuuosuuden lisäksi taksimatkan loppuhinta. Seurauksena voisi olla, että etenkin pienituloisten ja syrjäseuduilla asuvien vakuutettujen tarpeelliset terveydenhuoltoon suuntautuvat matkat jäisivät tekemättä vakuutetun taloudellisen aseman vuoksi. Tällainen tilanne olisi ristiriidassa perustuslain 6 §:n 2 momentin mukaisen syrjintäkiellon kanssa ja asettaisi ihmiset eriarvoiseen asemaan asuinpaikkaan liittyvän henkilökohtaisen syyn perusteella. Tällöin myös taksikyytejä kalliimpien ambulanssimatkojen kysynnän voitaisiin arvioida lisääntyvän ja siten lisäävän sairausvakuutuksesta maksettavien sairaankuljetuksen korvausten määrää.

2.3 Keskeiset ehdotukset

Esityksessä ehdotetaan, että sairausvakuutuslakiin lisättäisiin valtuutussäännös valtioneuvoston asetuksen antamiselle. Asetuksella säädettäisiin sairausvakuutuksesta korvattavan taksimatkan enimmäishinta, joka olisi samalla vakuutetulle taksin käytöstä aiheutuneiden matkakustannusten enimmäiskorvausperuste. Kansaneläkelaitoksen kanssa sopimuksen suorakorvausmenettelystä tehneen tilausvälityskeskuksen välittämistä sairausvakuutuksesta korvattavista taksimatkoista voisi veloittaa vakuutetulta enintään asetuksessa säädetyn enimmäishinnan. Alueella, jolla sellaista tilausvälityskeskusta ei ole, kuten esimerkiksi Ahvenanmaalla, kyseinen enimmäishinta koskisi niitä taksimatkoja, joiden palvelujen tuottajan kanssa Kansaneläkelaitos on tehnyt sopimuksen.

Sairausvakuutuksesta korvattavan taksimatkan enimmäishinta perustuisi matkakustannusten korvaamiseen varattuihin varoihin ja kuljetuksesta aiheutuviin kustannuksiin siten, että siihen sisältyisi kohtuullinen voitto. Enimmäishinta voisi olla valtakunnallinen tai se voisi olla myös erilainen valtakunnan eri alueilla riippuen esimerkiksi alueen yleisestä taksiliikenteen hintatasosta.

Vakuutettujen taksinkäytöstä aiheutuneiden kustannusten korvaamista ehdotetaan rajoitettavaksi siten, että korvaus maksettaisiin vain Kansaneläkelaitoksen kanssa sopimuksen suora-korvausmenettelystä tehneistä tilausvälityskeskuksista tilattujen taksimatkojen osalta. Jos taksimatka olisi tilattu alueella, jossa ei ole sellaista välityskeskusta, rajoitusta ei kuitenkaan sovellettaisi.

Sairausvakuutuslain matkojen yhdistelytoimintaa koskevaa säännöstä ehdotetaan muutettavan siten, että Kansaneläkelaitos voisi maksaa matkojen yhdistelyä suorittavalle matkojen välittämistä aiheutuvan maksun pelkän yhdistelystä tai ketjuttamisesta maksamisen sijasta.

Sairausvakuutuslain saattajan matkan korvaamista koskevaa säännöstä ehdotetaan tarkennettavan sen osalta, miten saattajan yksin tekemän matkan osuutta korvataan. Saattajan matka korvattaisiin vain siltä osin, kuin saattaja on tehnyt matkaa yhdessä vakuutetun kanssa. Saattajan yksin tekemää matkaa korvattaisiin kuitenkin tilanteessa, jossa saattaja saattaisi yhden-suuntaisesti vakuutetun tutkimus- ja hoitopaikkaan taikka sieltä pois. Tällöin saattajan yksin tekemä menomatka tutkimus- ja hoitopaikkaan taikka sieltä paluu korvattaisiin enintään niiden kustannusten mukaan, jotka olisivat aiheutuneet matkasta vakuutetun asuinpaikasta tutkimus- tai hoitopaikkaan tai päinvastoin.

Esityksessä ehdotetaan lisäksi, että sairausvakuutuslakiin kirjattaisiin vakiintunut korvauskäytäntö kiireettömään tutkimukseen tai hoitoon tehdyn matkan korvaamisesta. Vakuutetun matkakustannukset korvattaisiin kiireettömien matkojen osalta sen mukaan, kuinka paljon matka olisi tullut maksamaan kotikuntalain (201/1994) mukaisesta väestötietojärjestelmään merkitystä kotikunnan asuinpaikasta aloitettuna. Jos vakuutetulla ei olisi kotikuntaa Suomessa, matka katsottaisiin aloitetun väestötietojärjestelmään kirjatusta väestökirjanpitokunnasta siitä osoitteesta, jossa asiakas ilmoittaisi pääasiallisesti oleskelevansa.

3 Esityksen vaikutukset

3.1 Taloudelliset vaikutukset

Sairausvakuutuksesta maksettiin vuonna 2016 matkakorvauksia yhteensä noin 269 miljoonaa euroa, joista taksimatkojen korvauksia oli noin 147 miljoonaa euroa. Taksimatkojen korvauksia maksettiin noin 2,8 miljoonasta taksimatkasta 319 900 vakuutetulle. Taksimatkoja yhdistelemällä on säästetty noin 16 miljoonaa euroa vuodessa sekä vuosina 2015 että 2016.

Vuonna 2016 sellaisia taksimatkoja, joita ei ole tilattu Kansaneläkelaitoksen kanssa sopimuksen kanssa tehneestä tilausvälityskeskuksesta, on korvattu 37 402 matkaa. Näistä matkoista vakuutetun omavastuuosuus on ollut 50 euroa. Jos kaikki nämä matkat tilattaisiin jatkossa Kansaneläkelaitoksen kanssa sopimuksen tehneestä tilausvälityskeskuksesta, lisääntyisivät näiden matkojen korvausmenot noin 935 000 euroa vuodessa vakuutetun omavastuuosuuden pienentyessä 25 euroon. Lisäksi korvausmenoja aikaisempaan verrattuna lisääisivät nykyisin muualta kuin Kansaneläkelaitoksen kanssa sopimuksen tehneestä tilausvälityskeskuksesta tilatut 25—50 euron hintaiset matkat siltä osin, kuin ne tilattaisiin jatkossa korvaukseen oikeuttavasta tilausvälityskeskuksesta. Tällaisia korvattavaksi haettuja matkoja on vuonna 2016 ollut noin 10 000. Nämä 25—50 euron hintaiset matkat lisääisivät korvausmenoja arviolta 100 000 euroa vuodessa.

Vakuutetun taksinkäytön korvaamisen rajoittaminen ainoastaan Kansaneläkelaitoksen kanssa sopimuksen suorakorvausmenettelystä tehneestä tilausvälityskeskuksesta tilattujen taksimatkojen korvaamiseen aiheuttaa edellä mainituin perustein yhteensä noin 1 miljoonan euron menonlisäyksen. Tätä pienentäisi se, että jatkossa nämä aiemmin muualta tilatut taksimatkat oli-

sivat matkojen yhdistelytoiminnan piirissä. Lisääntyvän yhdistelytoiminnan vaikutusta korvausmääriin on kuitenkin vaikea arvioida.

Tällä hetkellä Kansaneläkelaitoksen kanssa sopimuksen tehneet tilausvälityskeskukset rahoittavat toimintansa asiakkaiden puhelumaksuilla ja taksiautoilijoiden liittymis- ja provisiomaksuilla. Esityksessä ehdotetaan, että Kansaneläkelaitos voisi maksaa sen kanssa sopimuksen tehneelle tilausvälityskeskukselle matkojen välittämistä maksun, jonka suuruus sovittaisiin kussakin tapauksessa erikseen. Muutoksen tarkoituksena on mahdollistaa se, että asiakkaiden puhelumaksuista voitaisiin luopua. Sairausvakuutuslaki mahdollistaa nykyisinkin, että Kansaneläkelaitos maksaisi välityskeskukselle matkojen yhdistelystä tai ketjuttamisesta, mutta tällaista maksua ei ole kuitenkaan maksettu.

Vuonna 2016 tilausvälityskeskukset ovat saaneet vakuutettujen puhelumaksuista tuottoa noin 2 miljoonaa euroa, mikä tekee 3 210 691 tilattua matkaa kohden noin 0,60 euron tuoton. Jatkoksa Kansaneläkelaitoksen hankkiessa Kanta-Hämeen alueella tilausvälityspalvelut yhdessä alueen kuntien kanssa välityskeskuksen työmäärä ja järjestelmävaatimukset lisääntyvät muun muassa sen vuoksi, että välitetyt matkat tulee jakaa Kansaneläkelaitoksen ja kuntien korvaamiin matkoihin niiden eri maksajatahon ja erisuuruisten asiakkaiden omavastuiden vuoksi. Se, kuinka paljon uudelle maakunnalliselle kuljetuspalvelukeskukselle tullaan Kanta-Hämeessä maksamaan korvausta välitettyä matkaa kohden, selviää vasta kilpailutuksen tuloksena. Vertailukohtaa summalle voidaan hakea kunnallisten välityskeskusten maksuista. Esimerkiksi Jyväskylän kaupungin 1.4.2016 toimintansa aloittaneen vammais- ja perusturvapalveluiden kuljetustilausten kyydinvälityskeskuksen palveluntuottajaksi valittiin edullisimman tarjouksen tehnyt Keski-Suomen Matkojenyhdistelykeskus Oy. Sen tarjoama yksikköhinta tilattua matkaa kohden oli 1,85 euroa. Toisaalta välitystoiminnan laajeneminen Kanta-Hämeen alueella kuntien järjestämisvelvollisuuden alaisiin matkoihin tulee lisäämään matkojen yhdistelymahdollisuuksia ja siten vähentämään matkakorvausten menoerää. Sen arvioiminen, miten paljon matkakustannukset ja korvaukset lisääntyvän yhdistelyn myötä alenevat, on kuitenkin vaikeaa.

Edellä mainittua Kanta-Hämeen aluetta ja Ahvenanmaata lukuun ottamatta Kansaneläkelaitoksella on tarkoitus kilpailuttaa koko maan sairausvakuutuslain mukaisesti korvattavia matkoja koskevat tilausvälityskeskustoiminnat kuljetuskustannuksineen vuoden 2018 aikana. Jos kilpailuttaminen tehtäisiin porrastetusti siten, että suurin osa välityskeskuksista kilpailutettaisiin vuoden 2018 ensimmäisellä puoliskolla, matkojen välittämistä voidaan arvioida aiheutuvan keskimääräisellä 2 euron maksulla välitettyä matkaa kohden noin 4 miljoonan euron kustannus vuonna 2018. Lopullisen maksun määrä riippuu kunkin alueen kilpailutuksen tuloksesta.

Ehdotetuista muutoksista aiheutuisi menoja yhteensä 4,5 miljoonaa euroa vuonna 2018. Matkakorvausmenot rahoitetaan sairausvakuutuksen sairaanhoitovakuutuksesta, josta valtion rahoitusosuus on 44,9 prosenttia ja vakuutettujen 55,1 prosenttia. Ehdotetut muutokset lisäisivät sairaanhoitovakuutuksen valtion osuutta noin 2 miljoonaa euroa vuonna 2018.

3.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan

Ehdotetut muutokset eivät vaikuttaisi merkittävästi Kansaneläkelaitoksen matkakorvausten toimeenpanoon liittyvään työmäärään. Taksimatkojen korvaamisesta luopuminen muiden kuin tilausvälityskeskuksesta tilattujen taksimatkojen osalta alueilla, joissa tällainen tilausvälityskeskus on, edellyttää huolellista tiedotusta muutoksen vaikutuksesta asiakkaille.

3.3 Yhteiskunnalliset vaikutukset

Esityksessä ehdotetaan, että taksimatka olisi tilattava Kansaneläkelaitoksen kanssa sopimuksen tehneestä tilausvälityskeskuksesta. Tilausvälityskeskus välittää matkatilauksen asiakasta lähinnä ajovuorossa olevalle välityskeskukseen liittyneelle taksille. Vuonna 2016 korvatuista taksimatkoista 37 402 eli noin 1 prosentti tilattiin muualta kuin Kansaneläkelaitoksen kanssa sopimuksen tehneestä tilausvälityskeskuksesta. Voidaan arvioida, että nämä aiemmin muualta tilatut matkat siirtyisivät tilattaviksi Kansaneläkelaitoksen kanssa sopimuksen tehneistä välityskeskuksista.

Esitetyillä ehdotuksilla pyritään rajoittamaan vakuutetun yhdensuuntaisen taksimatkan tosiasiallinen omavastuuosuus sairausvakuutuslain mukaiseen 25 euroon. Tällä hetkellä vakuutetun maksettavaksi tulee sairausvakuutuslain mukaisten omavastuiden lisäksi taksin tilaamisesta aiheutuva puhelumaksu. Tarkoitus olisi, että Kansaneläkelaitoksen kanssa sopimuksen tehneissä tilausvälityskeskuksissa luovuttaisiin asiakkaiden puhelumaksuista heti, kun Kansaneläkelaitos kilpailuttaisi alueen tilausvälityspalvelun vuoden 2018 aikana.

4 Asian valmistelu

Esitys on valmisteltu sosiaali- ja terveysministeriössä yhteistyössä Kansaneläkelaitoksen kanssa.

Esitysluonnos lähetettiin 30.8.2017 lausuntoja varten yhteensä 17 taholle. Lausunnon antamisen määräaika oli 15.9.2017. Lausuntojen antamiselle varattiin kiireellisyydestä johtuen vain reilu kaksi viikkoa aikaa. Lausuntopyynnön saaneista lausunnon antoivat liikenne- ja viestintäministeriö, valtiovarainministeriö, Kansaneläkelaitos, Kilpailu- ja kuluttajavirasto, Suomen Kuntaliitto, Ålands landskapsregering, Suomen Esteettömät ja Paaritaksit ry, Suomen palvelutaksit ry, Suomen Taksiliitto ry, Elinkeinoelämän keskusliitto ry, Suomen ammattiliittojen keskusjärjestö SAK ry ja Suomen Yrittäjät ry. Liikenteen turvallisuusvirasto Trafi ilmoitti, ettei sillä ole lausuttavaa ehdotukseen. Lausuntopyynnön saaneiden lisäksi Helsingin-Uudenmaan Taksit Oy, Eläkkeensaajien Keskusliitto EKL ry, Reumaliitto ja Uber Finland Oy antoivat oman lausuntonsa.

Lausunnonantajat suhtautuvat pääosin myönteisesti ehdotukseen kiireettömän matkan lähtöpaikan kirjaamisesta lakiin sekä ehdotettuun tarkennukseen saattajan matkan korvaamisesta. Lisäksi myönteisenä nähdään ehdotus Kansaneläkelaitoksen mahdollisuudesta alkaa maksaa tilausvälityskeskuselle matkojen välittämisestä pelkän yhdistelystä tai ketjuttamisesta maksamisen sijasta.

Pääosa lausunnonantajista esittää huolensa määräaikaiseksi ehdotetun lain voimassaoloajasta. Useat lausunnonantajat näkevät määräaikaisuuden sinänsä hyvänä, mutta määräaikaisuus vuoden 2018 loppuun nähdään liian lyhyenä. Useassa lausunnossa katsotaan, että määräaikaisen lain tulisi olla voimassa vähintään vuoden 2020 loppuun. Lausunnoissa todetaan, että nykytilan muuttaminen nopealla aikataululla on haastavaa ja on tarpeen antaa Kansaneläkelaitokselle aikaa valmistautua liikenteen palveluista annetun lain mukanaan tuomiin muutoksiin. Osassa lausunnoissa todetaan, että lyhyt määräaika ei tue jatkuvuutta ja ennakoivuutta sekä aiheuttaa taksiyrityksille ja tilausvälityskeskuksille kohtuuttomat järjestelmä- ja koulutuskustannukset lain ehdotettuun voimassaoloaikaan nähden. Lausunnonantajat näkevät liikenteen palveluista annetun lain ja tulevan sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen (sote-uudistuksen) voimaantulojen välisen ajan siirtymäaikana, jolloin olisi tärkeää huolehtia matkakorvausjärjestelmän toimivuudesta ennen uusia muutoksia. Useat lausunnonantajat näkevät tulevaisuuden mallina sen, että kuljetuspalvelut kilpailutetaan.

Lausunnonantajien näkemykset eroavat sen ehdotuksen suhteen, että vain Kansaneläkelaitoksen kanssa sopimuksen suorakorvausmenettelystä tehneestä tilausvälityskeskuksesta tilatut taksimatkat kuuluisivat sairausvakuutuslain mukaisen korvauksen piiriin. Osa lausunnonantajista kannattaa ehdotusta ja katsoo, että se lisäisi mahdollisuuksia taksimatkojen yhdistelyyn. Osa lausunnonantajista katsoo, että ehdotus rajoittaa kilpailua taksimarkkinoilla ja luo jo toimivien välitysyhtiöiden monopoleja. Lausunnoissa on arvioitu ehdotuksen vähentävän kuljetuspalvelujen tarjontaa muun muassa rajoittamalla osa-aikaisesti muun toiminnan ohella toimivien mahdollisuuksia toimia taksipalvelujen tuottajina sairausvakuutuksesta korvattavissa kuljetuksissa. Lausunnoissa on myös katsottu, että kaikkien tilausvälityskeskusten tulisi voida toimia Kansaneläkelaitoksen suorakorvausmenettelyssä eikä sairaanhoitopiirin alueella saisi olla vain yhtä valittua tilausvälityskeskusta.

Useimmat lausunnonantajat suhtautuvat myönteisesti siihen, että taksinkäytön enimmäiskorvausperusteesta säädettäisiin sairausvakuutuslain nojalla annettavassa asetuksessa. Osa lausunnonantajista kuitenkin katsoo, että enimmäiskorvausperuste ei voisi perustua ehdotetulla tavalla kuljetuksesta aiheutuvien kustannusten lisäksi käytettävissä oleviin varoihin. Näissä lausunnoissa on todettu, että enimmäiskorvausperusteen tulisi olla kustannusvastaava samaan tapaan kuin nykyinen taksien enimmäishintasääntely. Jos hintataso olisi riippuvainen käytettävissä olevista varoista, se voisi vaarantaa pääsyn terveyspalveluihin.

Lausunnonantajien näkemykset eroavat sen ehdotuksen sisältämän periaatteen suhteen, että Kansaneläkelaitoksen ja tilausvälityskeskusten taikka Kansaneläkelaitoksen ja kuljetuspalvelujen tuottajien välisissä sopimuksissa sovittaisiin vakuutetun enimmäiskorvausperusteen olevan samalla se hinta, jota sairausvakuutuksesta korvattavaksi tulevasta taksikuljetuksesta voisi periä. Osa lausunnonantajista pitää hyvänä, ettei vakuutetulle aiheutuisi taksimatkasta muuta maksuosuutta kuin sairausvakuutuslaissa säädetty omavastuu. Toiset lausunnonantajat katsovat, että vakuutetun enimmäiskorvausperuste ei saisi olla samalla se hinta, mitä kuljetuspalvelujen tuottaja saisi periä matkasta. Oikeus riittäviin sosiaali- ja terveyspalveluihin tulee lausuntojen mukaan turvata lailla eivätkä yksilön oikeudet ja velvollisuudet voi perustua yksityisten tahojen välisiin sopimuksiin. Lausunnoissa on myös nähty riskinä, että enimmäishinnat alkaisivat ohjata laajemminkin taksimatkojen hinnoittelua. Osa lausunnonantajista katsoo, että esityksessä tulisi arvioida tältä osin tarkemmin välilliset vaikutukset. Osassa lausunnoista on todettu, että Liikenteen turvallisuusvirasto Trafille liikenteen palveluista annetussa laissa säädettyt keinot kohtuuttomaan hinnoitteluun puuttumiselle ovat riittäviä eikä hinnoittelua tulisi rajata muulla tavoin.

Lausunnonantajien näkemykset eroavat myös sen ehdotuksen suhteen, että enimmäiskorvausperuste voisi olla valtakunnallisesti tai alueellisesti määrätty. Toiset lausunnonantajat näkevät hyvänä, että enimmäiskorvausperuste voitaisiin määrätä alueellisesti seuraten alueen taksipalvelujen hintatasoa. Korvausperusteen suuruudella katsotaan voitavan vaikuttaa siihen mahdolliseen yhdenvertaisuutta vaarantavaan kehityskulkuun, että taksien hinnat olisivat tulevaisuudessa korkeammat syrjäseudulla kuin kaupungeissa. Toisissa lausunnoissa on katsottu, että enimmäiskorvausperusteen tulisi olla valtakunnallisesti yhdenmukainen. Lausunnoissa on todettu, että kuljetukset suuntautuvat eri puolille Suomea ja alueellisten enimmäiskorvausperusteiden hallinta olisi teknisesti erittäin haastavaa.

Lausunnonantajien näkemykset on pyritty ottamaan mahdollisuuksien mukaan valmistelussa huomioon. Lausuntojen perusteella on tehty korjauksia ehdotettuun säädöstekstiin muun muassa lisäämällä säännös sairausvakuutuksesta korvattavan taksimatkan enimmäishinnasta.

5 Riippuvuus muista esityksistä

Esitys liittyy vuoden 2018 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1 Lakiehdotuksen perustelut

4 luku Matkakustannusten korvaaminen

2 §. *Muun henkilön kuin vakuutetun tekemä matka.* Pykälän voimassa olevan 1 momentin mukaan saattajan tekemästä matkasta aiheutuneet kustannukset korvataan halvimman käytettävissä olevan matkustustavan mukaan vakuutetun kustannuksina, jos saattaja on ollut matkan aikana välttämätön. Pykälän 1 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi tarkennus, jonka mukaan saattajan matka korvattaisiin vain siltä osin, kuin saattaja olisi matkustanut yhdessä vakuutetun kanssa. Kuitenkin, jos saattaja saattaisi vakuutetun yhdensuuntaisesti tutkimus- ja hoitopaikkaan menon tai sieltä paluun osalta, saattajan yksin tekemä matka voitaisiin korvata. Korvaus olisi tällöin enintään sen mukainen, kuinka paljon matka olisi tullut maksamaan vakuutetun kotikuntalain mukaisesta väestötietojärjestelmään merkitystä kotikunnan asuinpaikasta aloitettuna tai sinne päättyvänä.

3 a §. *Kiireettömän matkan lähtöpaikka.* Pykälä on uusi. Siinä ehdotetaan säädettäväksi, mistä aloitettuna vakuutetun kiireettömään hoitoon tekemä matka korvattaisiin. Kiireettömään tutkimukseen tai hoitoon menolla tarkoitettaisiin tilanteita, joissa vakuutetulla on etukäteen tiedossa käynti terveydenhuoltoon. Pykälään ehdotetaan kirjattavaksi korvauskäytäntö, jota kiireettömien matkojen osalta jo nykyisin sovelletaan. Ehdotuksen mukaan matkakustannukset korvattaisiin sen mukaan, kuinka paljon kiireetön matka olisi tullut maksamaan kotikuntalain mukaisesta väestötietojärjestelmään merkitystä kotikunnan asuinpaikasta aloitettuna. Tarkoituksena olisi, että tilapäisellä paikkakunnalla, kuten kesämökillä, oleskelevan vakuutetun matkakustannukset korvattaisiin kiireettömään tutkimukseen tai hoitoon menon osalta enintään siten kuin matka olisi tehty vakinaisen asuinpaikan kotiosoitteesta lähimpään pääterveyskeskukseen tai yliopistosairaalaan. Jos vakuutetulla ei olisi kotikuntaa Suomessa, matka katsottaisiin ehdotuksen mukaan aloitetuksi siitä osoitteesta, jossa vakuutettu ilmoittaa pääasiallisesti oleskelevansa.

7 §. *Korvauksen määrä ja omavastuuosuus.* Pykälän voimassa olevan 2 momentin mukaan vakuutetulle taksin käytöstä aiheutuneet matkakustannukset korvataan kokonaan siltä osin kuin ne yhdensuuntaiselta matkalta ylittävät 50 euron korotetun omavastuun, jos taksimatkaa ei ole tilattu Kansaneläkelaitoksen kanssa sopimuksen suorakorvausmenettelystä tehneestä tilausvälityskeskuksesta. Korotettua omavastuuta ei kuitenkaan sovelleta Ahvenanmaan maakunnassa, toisessa Euroopan unionin jäsenvaltiossa tai valtiossa, joka soveltaa Euroopan unionin lainsäädäntöä. Pykälän 2 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että taksin käytön kustannukset korvattaisiin vain, jos taksimatka olisi tilattu Kansaneläkelaitoksen kanssa sopimuksen suorakorvausmenettelystä tehneestä tilausvälityskeskuksesta. Tätä edellytystä ei kuitenkaan sovellettaisi, jos taksimatka olisi tilattu alueella, jossa ei ole tällaista tilausvälityskeskusta.

Pykälän voimassa olevassa 3 momentissa säädetään vakuutetun matkakustannusten vuotuisen omavastuuosuuden määrästä. Momentista ehdotetaan poistettavaksi edellytys, jonka mukaan jos taksimatkaa ei ole tilattu Kansaneläkelaitoksen kanssa sopimuksen suorakorvausmenettelystä tehneestä tilausvälityskeskuksesta, taksimatkan kustannuksen omavastuuosuus ei kerrytä vuotuista omavastuuosuutta eikä taksimatkan kustannuksen korotettua omavastuuta korvata vuotuisen omavastuuosuuden täyttymisen jälkeen. Poistaminen liittyy pykälän 2 momentin muuttamiseen ja sen mukaiseen korotetusta omavastuusta luopumiseen.

7 a §. *Sairausvakuutuksesta korvattavan taksimatkan enimmäishinta.* Pykälä on uusi. Siinä ehdotetaan säädettäväksi enimmäishinnasta, jota kuljetuspalvelujen tuottajat voisivat periä vakuutetulta sairausvakuutuksesta korvattavista taksimatkoista.

Pykälän 1 momentin mukaan sairausvakuutuksesta vakuutetulta perittävästä enimmäishinnasta säädettäisiin valtioneuvoston asetuksella. Asetuksella säädettävä enimmäishinta perustuisi käytettävissä oleviin varoihin ja kuljetuksesta aiheutuviin kustannuksiin siten, että siihen sisältyisi kohtuullinen voitto. Asetuksella säädettyä enimmäishintaa voitaisiin muuttaa tarvittaessa esimerkiksi kuljetuksesta aiheutuvien kustannusten muuttuessa. Kustannusmuutoksia ja hintaan sisältyvää voittoa voitaisiin arvioida erilaisten tilastoaineistojen avulla. Kustannusmuutosten arvioinnissa voitaisiin hyödyntää esimerkiksi taksiliikenteen kustannusindeksiä. Mikäli yleinen taksipalvelujen hintataso eriytyy maan eri osissa taksien hintasääntelyn vapauduttua liikenteen palveluista annetun lain voimaantulon myötä, enimmäishintoja voitaisiin säätää erilaisia eri hintatason alueille. Enimmäishinta voisi kuitenkin olla myös valtakunnallinen. Etenkin aluksi, kun ei olisi vielä tiedossa miten taksien kuluttajahinnat kehittyvät, yksi enimmäishinta olisi tarkoituksenmukainen. Enimmäishintaa koskevaa asetusta ja sen muutosta valmisteltaessa sosiaali- ja terveysministeriön olisi kuultava Kansaneläkelaitosta ja asianomaisia toimijoita edustavia järjestöjä.

Pykälän 2 momentissa todettaisiin 1 momentissa tarkoitetun sairausvakuutuksen taksimatkojen enimmäishinnan olevan se enimmäishinta, jota Kansaneläkelaitoksen kanssa sopimuksen tehneen tilausvälityskeskuksen välittämiä taksimatkoja ajava palvelujen tuottaja saisi veloittaa sairausvakuutuksesta korvattavien taksimatkojen osalta. Alueella, jolla ei ole kyseisenlaista tilausvälityskeskusta, kuten nykyisin Ahvenanmaalla, enimmäishinta koskisi niiden palvelujen tuottajien hinnoittelua, joiden kanssa Kansaneläkelaitos olisi tehnyt sopimuksen sairausvakuutuksesta korvattavien taksimatkojen ajamisesta.

8 §. *Matkakustannuksen korvauksen peruste ja korvaustaksan vahvistaminen.* Pykälän voimassa olevassa 2 momentissa on säädetty taksin käytön korvausperusteena käytettävän taksi-liikennelain 16 §:ssä tarkoitettua kuluttajilta perittävää enimmäishintaa, jollei Kansaneläkelaitos ole sopinut kuljetuspalvelujen tuottajan kanssa enimmäishintaa edullisemmasta hinnoittelusta. Taksiliikennelain kumoutumisen johdosta pykälä olisi muutettava. Pykälän 2 momentti ehdotetaan muutettavaksi siten, että taksin käytön korvausperusteena käytettäisiin sairausvakuutuksesta korvattavan taksimatkan enimmäishintaa, jollei Kansaneläkelaitos olisi sopinut palvelujen tuottajan kanssa enimmäishintaa edullisemmasta hinnoittelusta.

20 luku Erinäisiä säännöksiä

5 §. *Matkojenyhdistelytoiminta.* Pykälän voimassa olevassa 1 momentissa on säädetty siitä, että Kansaneläkelaitos maksaa etuusmenoista sopimuksen perusteella matkojen yhdistelyä suorittavalle sairausvakuutuslain perusteella korvattavien matkojen yhdistelystä ja ketjuttamisesta aiheutuvan maksun. Maksun määrä sovitaan kussakin tapauksessa erikseen. Pykälän 1 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että Kansaneläkelaitos voisi maksaa matkojen yhdistelyä suorittavalle matkojen välittämisestä aiheutuvan maksun, jonka määrä ja luonne sovittaisiin kussakin tapauksessa erikseen. Maksu olisi korvaus välityskeskukselle siitä työstä, mitä matkojen välittämisestä aiheutuu. Se voisi olla esimerkiksi tietynsuuruinen korvaus välitettyä matkaa kohden, bonusperusteinen tai näiden yhdistelmä.

Pykälän voimassa olevan 2 momentissa on säädetty, että Kansaneläkelaitos voi kilpailuttaa matkojenyhdistelypalvelujen tuottajat sekä tilausliikennettä suorittavat liikenteenharjoittajat, jolloin sovelletaan julkisista hankinnoista annettua lakia (1505/1992). Tällöin yhdistelystä suoritettava maksu ja vakuutetun matkakorvaus määräytyvät kilpailutuksen tuloksena muo-

dostuneen hinnan perusteella. Pykälän 2 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että matkojen välittämisestä suoritettava maksu ja matkan hinta voisivat määräytyä kilpailutuksen tuloksen perusteella. Ne voisivat määräytyä myös muulla tavoin. Maksut ja enimmäishinnat voitaisiin esimerkiksi määritellä jo tarjouspyynnössä, jolloin kilpailutus voisi tapahtua muiden kriteerien perusteella. Lisäksi pykälän 2 momentissa oleva viittaus jo kumottuun lakiin julkisista hankinnoista korvattaisiin viittauksella voimassa olevaan lakiin julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista (1397/2016).

2 Voimaantulo

Lain 20 luvun 5 § ehdotetaan tulevaksi voimaan 1 päivänä tammikuuta 2018, jotta Kansaneläkelaitos voisi maksaa matkojen yhdistelystä tilausvälityskeskuksille heti, kun se on tilausvälityskeskussopimusten kilpailuttamisten vuoksi ajankohtaista. Muilta osin laki ehdotetaan tulevaksi voimaan samanaikaisesti liikenteen palveluista annetun lain voimaantulon kanssa eli 1 päivänä heinäkuuta 2018. Laki ehdotetaan olevan voimassa määräaikaisena vuoden 2018 loppuun.

3 Suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys

Perustuslain 19 § 3 momentin perusteella julkisen vallan on turvattava jokaiselle riittävät sosiaali- ja terveyspalvelut ja edistettävä väestön terveyttä. Säännös velvoittaa julkisen vallan turvaamaan palvelujen saatavuuden. Perustuslain 22 §:n mukaan julkisen vallan on turvattava perusoikeuksien toteutuminen.

Palvelujen riittävyyttä arvioitaessa perustuslakivaliokunta on pitänyt lähtökohtana sellaista palvelujen tasoa, joka luo jokaiselle ihmiselle edellytykset toimia yhteiskunnan täysivaltaisena jäsenenä (HE 309/1993; PeVL 30/2008). Asiakasmaksujen osalta perustuslakivaliokunta on todennut, että perustuslain 19 §:n 3 momenttiin kiinnittyvät sosiaali- ja terveyspalveluista perittävät asiakasmaksut eivät saa suuruudeltaan siirtää palveluita niitä tarvitsevien ulottumattomiin (PeVL 8/1999 vp; PeVL 39/1996). Perustuslakivaliokunnan kannanottojen mukaan palvelujen järjestämistapaan ja saatavuuteen vaikuttavat välillisesti myös muut perusoikeudet, kuten perustuslain 6 §:n mukainen yhdenvertaisuus ja syrjinnän kieltö (PeVL 67/2014; PeVL 63/2016).

Perustuslain 6 §:n 1 momentin mukaan ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä. Yleistä yhdenvertaisuussäännöstä täydentää perustuslain 6 §:n 2 momentin sisältämä syrjintäkieltö, jonka mukaan ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan säännöksessä lueteltujen erotteluperusteiden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. Tällainen muu syy voi olla esimerkiksi asuinpaikka (HE 309/1993; PeVL 31/2014).

Sairausvakuutuslaki toteuttaa osaltaan perustuslain vaatimusta riittävästä sosiaali- ja terveyspalveluista. Sairausvakuutuslakiin perustuvien matkakorvausten tarkoituksena on turvata vakuutettujen yhdenvertainen oikeus saada tutkimusta ja hoitoa asuinpaikasta riippumatta korvaamalla osa sairauden, raskauden tai synnytyksen vuoksi tehdyn matkan aiheuttamista tarpeellisista kustannuksista.

Ehdotetun lain mukaan vakuutettu voisi käyttää sairausvakuutuksesta korvattavalla taksimatalla vain sellaista taksia, jonka kuljetuspalvelujen tuottaja on sitoutunut veloittamaan matkasta enintään sairausvakuutuksesta korvattavan taksimatkan enimmäishinnan. Vakuutetulle ei aiheutuisi taksimatkasta muuta maksuosuutta kuin sairausvakuutuslain mukainen omavastuuosuus, mikä turvaisi osaltaan perustuslain vaatimusta riittävästä terveyspalveluista. Mikäli vakuutetulle voisi aiheutua sairausvakuutuslain mukaisen omavastuuosuuden lisäksi itse makset-

tava hinnan osuus sairauden, raskauden tai synnytyksen vuoksi tarpeellisista taksimatkoista, vaarantuisi etenkin pienituloisten vakuutettujen terveyspalveluihin pääsy ja siten perustuslain mukainen oikeus riittäviin ja yhdenvertaisesti asuinpaikasta riippumatta saavutettaviin terveyspalveluihin.

Esityksessä ehdotettavia muutoksia tulee arvioida lisäksi perustuslain 15 §:n 1 momentissa turvatuksi omaisuuden suojaan näkökulmasta. Ehdotetun lain mukaan sairausvakuutuksesta korvattavia taksimatkoja ajavat palvelujentuottajat saisivat veloittaa näistä matkoista vakuutetulta enintään asetuksella säädetyn sairausvakuutuksesta korvattavan taksimatkan enimmäishinnan. Ehdotus merkitsisi tältä osin rajoitusta omistajan oikeuteen määrätä omaisuutensa käytöstä perittävän vastikkeen suuruudesta. Hinnoittelun vapaus liittyy myös perustuslain 18 §:n 1 momentissa tarkoitetun elinkeinovapauden toteutumiseen. Perustuslakivaliokunta on taksiliikenteen osalta aiemmin arvioinut, että kysymys on erityislaatuista liiketoiminnasta, jossa asiakkaalla ei yleensä ole etukäteen mahdollista valita vapaasti palvelujen tarjoajaa ja tehdä palveluja koskevia hintavertailuja. Kuluttajansuojelullisten perusteiden on katsottu olevan erityisen merkittäviä iäkkäiden, vammaisten ja terveydentilansa vuoksi heikommassa asemassa olevien asiakkaiden suojelemiseksi. (PeVL 31/2006; PeVL 46/2016).

Perustuslakivaliokunta on todennut, että perusoikeuksien yleisistä rajoituskriteereistä suhteellisuusvaatimus merkitsee niin omaisuuden suojaan kuin elinkeinon harjoittamisoikeudenkin kannalta sitä, että perusoikeuden rajoituksen tulee olla välttämätön hyväksyttävän tarkoituksen saavuttamiseksi eikä se saa mennä pidemmälle kuin on perusteltua ottaen huomioon rajoituksen taustalla olevan yhteiskunnallisen intressin painavuus suhteessa kyseiseen perusoikeuteen (PeVL 24/1998). Ehdotuksella pyritään varmistamaan vakuutettujen terveydenhuoltoon pääsy yhdenvertaisesti muiden kuin suorakorvausmenettelyssä tai valtakirjasopimusmenettelyssä mukana olevien taksien hinnoissa esiintyvistä alueellisista vaihteluista huolimatta. Sääntelyä ei voitaisi pitää järjestelmään liittyneiden taksien osalta kohtuuttomana omaisuuden suojaan rajoituksena. On kuitenkin mahdollista, että esityksen mukaisella hintasääntelyllä olisi hinnoittelua ohjaava vaikutus myös muiden taksimatkojen osalta ja se vähentäisi taksien tarjontaa etenkin harvaan asutuilla alueilla ja hiljaisina vuorokaudenaikoina.

Edellä esitetyn perusteella hallitus katsoo, että esitys ei sisällä sellaisia ehdotuksia, joiden vuoksi esitystä ei voitaisi käsitellä tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä. Esityksessä kuitenkin ehdotetaan sairausvakuutuksesta korvattavien taksimatkojen hintasääntelyn jatkamista siitä huolimatta, että takseja koskeva hintasääntely lakkaa liikenteen palveluista annetun lain voimaantullessa 1 heinäkuuta 2018. Tämän vuoksi hallitus pitää suotavana, että esityksestä pyydetäisiin perustuslakivaliokunnan lausunto.

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

sairausvakuutuslain väliaikaisesta muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan väliaikaisesti sairausvakuutuslain (1224/2004) 4 luvun 2 §:n 1 momentti, 7 §:n 2 ja 3 momentti ja 8 §:n 2 momentti sekä 20 luvun 5 §, sellaisina kuin niistä ovat 4 luvun 7 §:n 2 ja 3 momentti laissa 1655/2015 ja 8 §:n 2 momentti laissa 929/2009, sekä
lisätään väliaikaisesti 4 lukuun uusi 3 a ja 7 a § seuraavasti:

4 luku

Matkakustannusten korvaaminen

2 §

Muun henkilön kuin vakuutetun tekemä matka

Saattajan tekemästä matkasta aiheutuneet kustannukset korvataan halvimman käytettävissä olevan matkustustavan mukaan vakuutetun kustannuksina, jos saattaja on ollut matkan aikana välttämätön. Saattajan matka korvataan vain siltä osin, kuin saattaja on tehnyt matkaa yhdessä vakuutetun kanssa. Jos saattaja saattaa vakuutetun tutkimus- ja hoitopaikkaan tai sieltä pois, saattajan yksin tekemä joko meno- tai paluumatka korvataan enintään sen mukaisesti, kuinka paljon matka olisi tullut maksamaan 3 a §:ssä tarkoitettusta vakuutetun asuinpaikasta aloitettuna tai sinne päättyvänä.

3 a §

Kiireettömän matkan lähtöpaikka

Vakuutetun kiireettömään tutkimukseen tai hoitoon tekemän matkan kustannukset korvataan sen mukaan, kuinka paljon matka olisi tullut maksamaan kotikuntalain (201/1994) mukaisesta väestötietojärjestelmään merkitystä kotikunnan asuinpaikasta aloitettuna. Jos vakuutetulla ei ole kotikuntaa Suomessa, matka katsotaan aloitetun siitä osoitteesta, jossa vakuutettu ilmoittaa pääasiallisesti oleskelevansa.

7 §

Korvauksen määrä ja omavastuuosuus

Vakuutetulle taksin käytöstä aiheutuneet matkakustannukset korvataan kuitenkin vain, jos taksimatka on tilattu Kansaneläkelaitoksen kanssa sopimuksen suorakorvausmenettelystä tehneestä tilausvälityskeskuksesta. Tätä edellytystä ei kuitenkaan sovelleta, jos taksimatka on tilattu alueella, jossa ei ole tällaista tilausvälityskeskusta.

Jos vakuutetun maksettavaksi jäävien saman kalenterivuoden aikana syntyneiden tämän lain tai Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuuksista annetussa laissa tarkoitettujen korvattavien matkojen matkakustannusten yhteismäärä ylittää 300 euroa (vuotuinen omavastuuosuus), ylittävä osa korvataan kokonaan, kuitenkin enintään vahvistetun korvaustaksan mukaiseen määrään.

7 a §

Sairausvakuutuksesta korvattavan taksimatkan enimmäishinta

Sairausvakuutuksesta korvattavasta taksimatkasta vakuutetulta perittävistä enimmäishinnasta säädetään valtioneuvoston asetuksella. Enimmäishinta perustuu käytettävissä oleviin varoihin ja kuljetuksesta aiheutuviin kustannuksiin siten, että siihen sisältyy kohtuullinen voitto. Enimmäishinta voi vaihdella alueellisesti. Sosiaali- ja terveysministeriön on asetusta ja sen muutoksia valmisteltaessa kuultava Kansaneläkelaitosta ja asianomaisia toimijoita edustavia järjestöjä.

Kuljetuspalvelujen tuottaja, joka ajaa Kansaneläkelaitoksen kanssa sopimuksen suorakorvausmenettelystä tehneen tilausvälityskeskuksen välittämiä taksimatkoja, voi veloittaa välityskeskuksen välittämistä matkoista enintään 1 momentissa tarkoitetun enimmäishinnan. Alueella, jolla ei ole sellaista tilausvälityskeskusta, enimmäishinta koskee taksimatkoja, joita koskevan palvelujen tuottajan kanssa Kansaneläkelaitos on tehnyt sopimuksen sairausvakuutuksesta korvattavien taksimatkojen ajamisesta.

8 §

Matkakustannuksen korvauksen peruste ja korvaustaksan vahvistaminen

Taksin käytön korvausperusteena käytetään 7 a §:ssä tarkoitettua enimmäishintaa, jollei Kansaneläkelaitos ole sopinut palvelujen tuottajan kanssa enimmäishintaa edullisemmasta hinnoittelusta.

20 luku

Erinäisiä säännöksiä

5 §

Matkojenyhdistelytoiminta

Kansaneläkelaitos voi maksaa etuusmenoista sopimuksen perusteella matkojen yhdistelyä suorittavalle tämän lain mukaan korvattavien matkojen välittämisestä aiheutuvan maksun, jonka määrä sovitaan kussakin tapauksessa erikseen.

Kansaneläkelaitos voi kilpailuttaa matkojenyhdistelypalvelujen tuottajat sekä tilausliikennettä suorittavat liikenteenharjoittajat, jolloin sovelletaan julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annettua lakia (1397/2016). Tällöin välittämisestä suoritettava maksu ja matkan hinta voivat määräytyä kilpailutuksen tuloksen perusteella.

HE 164/2017 vp

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20 ____ . Sen 20 luvun 5 § tulee kuitenkin voimaan jo 1 päivänä tammikuuta 2018. Laki on voimassa 31 päivään joulukuuta 2018.

Helsingissä 26 päivänä lokakuuta 2017

Pääministeri

Juha Sipilä

Sosiaali- ja terveysministeri Pirkko Mattila

*Liite
Rinnakkaisteksti*

Laki

sairausvakuutuslain väliaikaisesta muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan väliaikaisesti sairausvakuutuslain (1224/2004) 4 luvun 2 §:n 1 momentti, 7 §:n 2 ja 3 momentti ja 8 §:n 2 momentti sekä 20 luvun 5 §, sellaisina kuin niistä ovat 4 luvun 7 §:n 2 ja 3 momentti laissa 1655/2015 ja 8 §:n 2 momentti laissa 929/2009, sekä
lisätään väliaikaisesti 4 lukuun uusi 3 a ja 7 a § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

4 luku

4 luku

Matkakustannusten korvaaminen

Matkakustannusten korvaaminen

2 §

2 §

Muun henkilön kuin vakuutetun tekemä matka

Muun henkilön kuin vakuutetun tekemä matka

Saattajan tekemästä matkasta aiheutuneet kustannukset korvataan halvimman käytettävissä olevan matkustustavan mukaan vakuutetun kustannuksina, jos saattaja on ollut matkan aikana välttämätön.

Saattajan tekemästä matkasta aiheutuneet kustannukset korvataan halvimman käytettävissä olevan matkustustavan mukaan vakuutetun kustannuksina, jos saattaja on ollut matkan aikana välttämätön. *Saattajan matka korvataan vain siltä osin, kuin saattaja on tehnyt matkaa yhdessä vakuutetun kanssa. Jos saattaja saattaa vakuutetun tutkimus- ja hoitopaikkaan tai sieltä pois, saattajan yksin tekemä joko meno- tai paluumatka korvataan enintään sen mukaisesti, kuinka paljon matka olisi tullut maksamaan 3 a §:ssä tarkoitettua vakuutetun asuinpaikasta aloitettuna tai sinne päättävänä.*

3 a §

Kiireettömän matkan lähtöpaikka

Vakuutetun kiireettömään tutkimukseen tai hoitoon tekemän matkan kustannukset korvataan sen mukaan, kuinka paljon matka olisi tullut maksamaan kotikuntalain (201/1994) mukaisesti väestötietojärjestelmään merki-

Voimassa oleva laki

Ehdotus

tystä kotikunnan asuinpaikasta aloitettuna. Jos vakuutetulla ei ole kotikuntaa Suomessa, matka katsotaan aloitetun siitä osoitteesta, jossa vakuutettu ilmoittaa pääasiallisesti oleskelevansa.

7 §

Korvauksen määrä ja omavastuuosuus

Vakuutetulle taksin käytöstä aiheutuneet matkakustannukset korvataan kuitenkin 1 momentista poiketen kokonaan siltä osin kuin ne yhdensuuntaiselta matkalta ylittävät 50 euroa (*korotettu omavastuu*), jos taksimatkaa ei ole tilattu Kansaneläkelaitoksen kanssa sopimuksen suorakorvausmenettelystä tehneestä tilausvälityskeskuksesta. Korotettua omavastuuta ei sovelleta Ahvenanmaan maakunnassa, toisessa Euroopan unionin jäsenvaltiossa tai valtiossa, joka soveltaa Euroopan unionin lainsäädäntöä.

Jos vakuutetun maksettavaksi jäävien saman kalenterivuoden aikana syntyneiden tämän lain tai Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetussa laissa tarkoitettujen korvattavien matkojen matkakustannusten yhteismäärä ylittää 300 euroa (vuotuinen omavastuuosuus), ylittävä osa korvataan kokonaan, kuitenkin enintään vahvistetun korvaustaksan mukaiseen määrään. *Jos taksimatkaa ei ole tilattu 2 momentissa tarkoitettusta tilausvälityskeskuksesta, taksimatkan kustannuksen omavastuuosuus ei kerrytä vuotuista omavastuuosuutta eikä taksimatkan kustannuksen korotettua omavastuuta korvata vuotuisen oma-vastuuosuuden täyttymisen jälkeen.*

7 §

Korvauksen määrä ja omavastuuosuus

Vakuutetulle taksin käytöstä aiheutuneet matkakustannukset korvataan kuitenkin vain, jos taksimatka on tilattu Kansaneläkelaitoksen kanssa sopimuksen suorakorvausmenettelystä tehneestä tilausvälityskeskuksesta. Tätä edellytystä ei kuitenkaan sovelleta, jos taksimatka on tilattu alueella, jossa ei ole tällaista tilausvälityskeskusta.

Jos vakuutetun maksettavaksi jäävien saman kalenterivuoden aikana syntyneiden tämän lain tai Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetussa laissa tarkoitettujen korvattavien matkojen matkakustannusten yhteismäärä ylittää 300 euroa (vuotuinen omavastuuosuus), ylittävä osa korvataan kokonaan, kuitenkin enintään vahvistetun korvaustaksan mukaiseen määrään.

7 a §

Sairausvakuutuksesta korvattavan taksimatkan enimmäishinta

Sairausvakuutuksesta korvattavasta taksimatkasta vakuutetulta perittävästä enimmäishinnasta säädetään valtioneuvoston asetuksella. Enimmäishinta perustuu käytettävissä oleviin varoihin ja kuljetuksesta aiheu-

Voimassa oleva laki

Ehdotus

tuviin kustannuksiin siten, että siihen sisältyy kohtuullinen voitto. Enimmäishinta voi vaihdella alueellisesti. Sosiaali- ja terveysministeriön on asetusta ja sen muutoksia valmisteeltaessa kuultava Kansaneläkelaitosta ja asianomaisia toimijoita edustavia järjestöjä.

Kuljetuspalvelujen tuottaja, joka ajaa Kansaneläkelaitoksen kanssa sopimuksen suora-korvausmenettelystä tehneen tilausvälityskeskukseen välittämiä taksimatkoja, voi veloittaa välityskeskukseen välittämistä matkoista enintään 1 momentissa tarkoitetun enimmäishinnan. Alueella, jolla ei ole sellaista tilausvälityskeskusta, enimmäishinta koskee taksimatkoja, joita koskevan palvelujen tuottajan kanssa Kansaneläkelaitos on tehnyt sopimuksen sairausvakuutuksesta korvattavien taksimatkojen ajamisesta.

8 §

Matkakustannuksen korvauksen peruste ja korvaustaksan vahvistaminen

Taksin käytön korvausperusteena käytetään taksiliikennelain (217/2007) 16 §:ssä tarkoitettua kuluttajilta perittävää enimmäishintaa, jollei Kansaneläkelaitos ole sopinut kuljetuspalvelujen tuottajan kanssa enimmäishintaa edullisemmasta hinnoittelusta.

8 §

Matkakustannuksen korvauksen peruste ja korvaustaksan vahvistaminen

Taksin käytön korvausperusteena käytetään 7 a §:ssä tarkoitettua enimmäishintaa, jollei Kansaneläkelaitos ole sopinut palvelujen tuottajan kanssa enimmäishintaa edullisemmasta hinnoittelusta.

20 luku

Erinäisiä säännöksiä

5 §

Matkojenyhdistelytoiminta

Kansaneläkelaitos maksaa etuusmenoista sopimuksen perusteella matkojen yhdistelyä suorittavalle tämän lain mukaan korvattavien matkojen yhdistelystä tai ketjuttamisesta aiheutuvan maksun, jonka määrä sovitaan kussakin tapauksessa erikseen.

Kansaneläkelaitos voi kilpailuttaa matkojenyhdistelypalvelujen tuottajat sekä tilausliikennettä suorittavat liikenteenharjoittajat,

20 luku

Erinäisiä säännöksiä

5 §

Matkojenyhdistelytoiminta

Kansaneläkelaitos voi maksaa etuusmenoista sopimuksen perusteella matkojen yhdistelyä suorittavalle tämän lain mukaan korvattavien matkojen välittämisestä aiheutuvan maksun, jonka määrä sovitaan kussakin tapauksessa erikseen.

Kansaneläkelaitos voi kilpailuttaa matkojenyhdistelypalvelujen tuottajat sekä tilausliikennettä suorittavat liikenteenharjoittajat,

HE 164/2017 vp

Voimassa oleva laki

jolloin sovelletaan julkisista hankinnoista annettua lakia (1505/1992). Tällöin yhdistelystä suoritettava maksu ja vakuutetun matkakorvaus määräytyvät kilpailutuksen tuloksena muodostuneen hinnan perusteella.

Ehdotus

jolloin sovelletaan julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annettua lakia (1397/2016). Tällöin välittämisestä suoritettava maksu ja matkan hinta voivat määräytyä kilpailutuksen tuloksen perusteella.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä kuuta 20 . Sen 20 luvun 5 § tulee kuitenkin voimaan jo 1 päivänä tammikuuta 2018. Laki on voimassa 31 päivään joulukuuta 2018.